

*З вдячністю присвячую цю книгу
моїй любій, дорогій матусі,
яка не лише пером,
а й усім своїм життям служила
людському благу*

ЧАСТИНА I

Розділ 1 Мій перший дім

Великий славний луг з чистим ставком — перше місце, яке я добре пам'ятаю. Над водою хилились тіністі дерева, а на тому кінці, де глибше, — колихався очерет і квітло латаття. За живоплотом по один бік лугу простяглася рілля, а по інший — за ворітьми — виднівся будинок нашого господаря край дороги. У верхній частині лугу росло кілька сосонок, а в пониззі луг круто обривався біля прудкого струмка.

Малим я не міг їсти трави, тож мама годувала мене своїм молоком. Вдень я підтюпцем бігав коло неї, а ночами тулився до її боку і засинав. У спеку ми стояли в тіні біля ставка, а в холод — грілись у теплому хліві, що стояв біля сосон.

Ледве-но я підріс і перейшов на траву, мама стала до праці вдень, а ввечері поверталася до мене.

Окрім мене на лузі було ще шестеро лошат. Усі — старші. Деякі — вже майже зовсім дорослі коні. Та все одно я галопом бігав з ними колами, всіляко розважався, а іноді ми вихором басували, доки вистачало сил. Часом розвагами не закінчувалося: загравшись, старші лошата кусались і брикались.

Якось, коли ми надто розхвицались, мама заіржала, покликавши мене до себе. Коли я підійшов, сказала:

— Послухай уважно і запам'ятай мої слова: місцеві лошата — дуже хороші лошата, але вони — діти запряжних коней, тож гарних манер їх ніхто не навчить. Ти — породистий, родовитий кінь. Ім'я твого батька знане у цих краях, а твій дід двічі був переможцем на кінних перегонах у Ньюмаркеті¹. Твоя бабуня була найспокійнішою зі знайомих мені коней, та й мене ніхто не може звинуватити у звичці кусатись чи брикатись. Я хочу, щоб з тебе виріс спокійний і врівноважений кінь, без поганих звичок. Старанно працюй, гарно крокуй і ніколи — навіть у розпалі гри — не кусайся й не хвицайся.

І я назавжди запам'ятав цю мамину настанову. Я знав, що мама вже немолода, але справді мудра, і наш господар дуже її цінував. Маму звали Герцогиня, та хазяїн часто кликав її Улюбленка.

¹ *Ньюмаркет* — місто у графстві Саффолк в Англії. Столиця конярства й кінних перегонів. (*Тут і далі — прим. пер.*)

Наш господар був добросердним чоловіком. Він нас гарно годував, дбав про наш добробут і завжди мав для нас добре слово. Він говорив до нас, як до малих дітей. Всі його любили, а мама — просто без тями. Забачивши його біля воріт, вона радо гиготала і підбігала до нього. Він пестив її, приговорюючи: — Ну, Улюбленко, як поживає твій малюк Чорник?

Я ж був чорної масті, тож він прозвав мене Чорником. Потім хазяїн пригощав мене смачнющим шматком хліба, а іноді приносив мамі морквинку. Біля нього юрмилися всі коні, але, здається, нас він любив найбільше. У ярмаркові дні мама возила його до міста в бідарці¹.

На фермі працював хлопчисько Дік. Іноді він приходив до нас на луг назбирати ягід з живоплоту. Наївшись досхочу, він затівав “розваги” з лошатами, та надто своєрідні: хлопчина шпурляв у нас палками й камінням, аби ми скакали лугом. Ми не дуже зважали на цього шибеника, бо могли відбігти на безпечну відстань, але бувало, хтось болісно потерпав від каменя.

Якось Дік вкотре “розважався”, не відаючи, що господар уважно спостерігає із сусіднього поля. Та ось він миттю перестрибнув через живопліт, схопив хлопчину й дав йому такого запотиличника, що розбишака аж заревів від болю й несподіванки. Побачивши господаря, ми всі підбігли ближче, подивитися, що ж коїться.

¹ *Бідарка* — двоколісний однокінний візок на одну або на дві особи.

— Ах ти ж капосник! — вичитував він хлопця.
— Ох і поганець! Ганяти лошат! І вже не вперше!
Ба навіть не вдруге! Але точно востаннє! На, бери
свої гроші й забирайся звідси! І на мою ферму —
ні ногою!

Діка ми справді більше не бачили. Старий Де-
ніел, який доглядав за кіньми, був такий же лагід-
ний, як і господар, тож жилося нам добре.

Розділ 2

Полювання

Мені виповнилося майже два роки, коли стала-
ся подія, яку я назавжди запам'ятав. Була рання
весна. Ночами ще морозило, а над полями й луками
стелився туман. Разом з іншими лошатами я пасся
в низовині, аж раптом ми почули десь удалині щось
подібне до собачого гавкання. Найстарший з гурту
підвів голову, нашорошив вуха й мовив:

— Гончаки!

І миттю поскакав на узгірок, звідки було видно
сусідні поля. Ми табунцем попрямували туди. Не-
подалік стояли мама і старий верховий кінь госпо-
даря. Вони, здавалося, знали, що то за шум.

— Напали на слід зайця, — сказала мама. —
Якщо вони бігтимуть сюди, побачимо як відбува-
ється полювання.

За мить пшеницею на сусідньому полі мчали гончаки. Я вперше чув такий звук. Собаки не гавкали, не вили, не вищали, а видавали якесь довге високе “Йо! Йо-о-о-о! Йо!” За ними чимдуж мчали одягнені в зелене вершники. Старий верховий кінь зафоркав, не зводячи з них захопленого погляду, а ми, молоді лошаки, прагнули тут-таки полинати за ними, та вмент вони щезли на полях у низовині, де, певно, зупинились, бо звуки стихли, а гончаки завертілися, винюхуючи щось на землі.

— Загубили слід, — пояснив старий кінь. — Можливо, зайцеві вдасться втекти.

— А що то за заєць? — поцікавився я.

— Просто заєць. Може, живе у наших соснах. Людям і псам все одно, якого зайця цькувати...

Небавом знов почулося собаче “йокання”, тепер гончаки стрілами мчали просто на наш луг, туди, де живопліт обривався на крутому березі струмка.

— Тепер ми точно побачимо зайця, — зронила мама, і тут же перед нами промайнув заляканий до смерті заєць, кинувшись до лісу. Не відставали й пси, перестрибуючи потічок, летіли полем, а за ними мчали мисливці на конях. Заєць метнувся до живоплоту, але зарості виявились надто густими. Тварина мигцем розвернулась, шукаючи обходу, та запізно: з оскаженим лементом пси наспіли здобич. Один зойк — і зайця не стало. Один із мисливців хутко розігнав батогом собак, які

рвали тушку на цурпалки. Він високо підняв за задні лапки пошматоване, закривавлене тільце, а решта чоловіків задоволено тішилась.

Я так отетерів від побаченого, що не одразу заважив драму біля струмка: під час погоні двоє коней впали разом з вершниками. Тепер один кінь борсався у воді, а інший стогнав на траві. Один з вершників, покритий багнюкою, вибирався з води, другий же лежав нерухомо.

— Зламав шию, — пояснила мама.

— Так йому й треба, — відказав один з лошаків.

Я подумки погодився з ним, але мама вважала по-іншому:

— Ні-ні. Не можна так казати. Визнаю, я не перший день живу на світі, багато чула й бачила на віку, та ніяк не можу розгадати, чому людям так до вподоби ця забава! Самі калічаться, коней зводять зі світу, нівечать поля... і заради чого? Заради одного-однісінького зайця чи лиса, чи оленя, яких би можна було здобути якось простіше. Та як коням збагнути людей!

Поки мама говорила, ми спостерігали. Багато вершників скупчилось навколо молодика, але підняв його з землі наш господар, який доти спостерігав за полюванням. Голова юнака відкинулася назад, руки висіли, а люди зробились дуже серйозними. Гамір стих, навіть собаки замовкли, ніби зрозуміли, що сталося лихо. Парубка віднесли до будинку господаря, а згодом я дізнався, що то був

Джордж Гордон — єдиний син місцевого сквайра¹, розумник і красень, гордість родини.

Хтось побіг за лікарем, хтось — за коновалом, а хтось, безсумнівно, — до сквайра Гордона, сповістити про біду з сином. Коновал, містер Бонд, оглянув смоляного коня, який стогнав на траві, і похитав головою. Кінь зламав ногу. Хтось побіг до будинку хазяїна і повернувся з рушницею. За оглушливим пострілом почулося пронизливе кінське іржання — і все стихло. Чорний кінь більше не ворушився.

Маму вся ця оказія дуже збентежила. Вона сказала, що давно знала того коня на ймення Роб Рой². Він був прекрасним скакуном без жодної вади. Опісля вона уникала місця трагедії.

Через кілька днів почувся протяжний церковний дзвін. Визирнувши за ворота, ми побачили довгий чудернацький екіпаж, обтягнутий чорною тканиною і запряжений чорними кіньми. За ним рухався ще один, потім ще і ще. І всі, як один, — чорні. А дзвін все не вщухав. Молодого Гордона везли ховати на церковне кладовище. Для нього верхова їзда скінчилась. Що зробили з Роб Роем, я так і не дізнався. Та я знав, що стільки лиха сталось через одного-однісінького зайця.

¹ *Сквайр, есквайр* — один з найнижчих дворянських титулів у Великій Британії та США.

² *Роб Рой* — національний герой Шотландії, розбійник, якого часто називають шотландським Робін Гудом.

ЗМІСТ

Частина I	3
Розділ 1. Мій перший дім.....	3
Розділ 2. Полювання.....	6
Розділ 3. Об'їжджування.....	10
Розділ 4. Маєток Біртвік-парк.....	15
Розділ 5. Вдалиий початок.....	19
Розділ 6. Свобода.....	23
Розділ 7. Перчинка.....	25
Розділ 8. Перчинка продовжує оповідь.....	30
Розділ 9. Прудкий Пустунчик.....	35
Розділ 10. Розмова в саду.....	38
Розділ 11. Відверто кажучи.....	45
Розділ 12. Негода.....	49
Розділ 13. Мітка сатани.....	53
Розділ 14. Джеймс Говард.....	57
Розділ 15. Старий конюх на заїжджому дворі.....	61
Розділ 16. Пожежа.....	64
Розділ 17. Міркування Джона Менлі.....	69
Розділ 18. По лікаря.....	74
Розділ 19. Просте невідання.....	78
Розділ 20. Джо Грін.....	81
Розділ 21. Прощання.....	85
Частина II	89
Розділ 22. Маєток Ерлшелл-парк.....	89
Розділ 23. Спроба вивільнитися.....	94

Розділ 24. Леді Енн, або кобилка-втікачка	98
Розділ 25. Рубен Сміт	105
Розділ 26. Кінець оказії	109
Розділ 27. Занапалили і пустили на дно	113
Розділ 28. Візницький кінь і його фурмани	116
Розділ 29. Престолюд	120
Розділ 30. Крадій	128
Розділ 31. Брехун	131
Частина III	135
Розділ 32. Кінський ярмарок	135
Розділ 33. Кінь у лондонському кебі	140
Розділ 34. Старий бойовий кінь	144
Розділ 35. Джеррі Баркер	150
Розділ 36. Недільний виїзд	158
Розділ 37. Золоте правило	163
Розділ 38. Доллі і справжній джентльмен	168
Розділ 39. Нужденний Сем	173
Розділ 40. Бідолашна Перчинка	177
Розділ 41. М'ясник	180
Розділ 42. Вибори	183
Розділ 43. Друг пізнається в біді	185
Розділ 44. Старий Капітан і його наступник	190
Розділ 45. Як Джеррі зустрів Новий рік	195
Частина IV	203
Розділ 46. Джейкс і Леді	203
Розділ 47. Важкі часи	207
Розділ 48. Фермер Сароугуд і його онук Віллі	212
Розділ 49. Останній дім	217